

Vraag 1:

Ik steun het voorstel voor de Zelfstandigenwet, omdat het duidelijker, eerlijker en beter uitvoerbaar is dan zowel de Wet DBA als de conceptwet Vbar. Ik vind het een goede stap vooruit!

De Wet DBA heeft in de praktijk vooral tot rechtsonzekerheid geleid. Zowel opdrachtgevers als zelfstandigen weten vaak niet zeker of hun werkrelatie goed is ingericht. Dat leidt tot risico's, handhavingsproblemen en een rem op het inhuren van zelfstandigen. De DBA lost het probleem van schijnzelfstandigheid niet op, maar belemmert tegelijkertijd de echte zelfstandigen.

De Zelfstandigenwet pakt dit beter aan door duidelijke, vooraf toetsbare criteria op te stellen. Zo weten zowel de zelfstandige als de opdrachtgever van tevoren waar ze aan toe zijn. Dit voorkomt achteraf discussies en geeft meer zekerheid in de praktijk. Ook kan bij twijfel vooraf advies worden gevraagd aan een onafhankelijke commissie. Dit vind ik een zeer positief punt en kan rust bieden in de markt.

In vergelijking met de conceptwet Vbar is de Zelfstandigenwet beter, omdat die zelfstandigen niet bij voorbaat onder een vermoeden van werknemerschap plaatst. In Vbar blijft veel onduidelijkheid bestaan. De Zelfstandigenwet erkent zelfstandigheid als een volwaardig uitgangspunt, met ruimte voor maatwerk én bescherming tegen schijnzelfstandigheid.

Daarmee is de Zelfstandigenwet beter in balans: zelfstandigen krijgen erkenning en rechtszekerheid, schijnzelfstandigheid wordt beter aangepakt en opdrachtgevers kunnen met minder onzekerheid opdrachten uitzetten.

Vraag 2:

Om inzicht hierin te geven door opdrachtnemer, kan hij/zij bij aanvang van de opdracht een Zelfstandigenverklaring, afgegeven door boekhouder of accountant, aan de opdrachtgever overleggen. De Zelfstandigenverklaring dient niet ouder te zijn dan 12 maanden. Het is verstandig om dit door middel van een derdenverklaring te doen, omdat de opdrachtgever geen inzicht heeft in de activiteiten en mate van zelfstandigheid van de opdrachtnemer. En mogelijk ook niet de tijd en expertise in huis heeft om dit te beoordelen. Vandaar dat het een goed idee is om dit via een derdenverklaring te doen, zoals ook in de MvT wordt gesuggereerd. Een zelfstandige zou daar een opslag op zijn tarief voor kunnen rekenen richting de opdrachtgever.

Hieronder volgt de toetsbare invulling van de vijf criteria:

1. De zelfstandige werkt voor eigen rekening en risico

De zelfstandige draagt aantoonbaar zelf het ondernemersrisico.

Meetbaar door minimaal de volgende bewijzen:

- Eigen bedrijfsregistratie bij KvK.
- Aantoonbare bedrijfsinvesteringen (materialen, laptop, software, kantoor, trainingen, etc. Min. €1.000 per jaar).
- Aansprakelijkheidsverzekering afgesloten.
- Jaarlijkse omzet minimaal €15.000 (of anders sector-specifiek normbedrag).
- Contracten met verschillende opdrachtgevers per jaar.

2. De zelfstandige voert een deugdelijke administratie

Er is een administratie aanwezig conform wettelijke eisen.

Meetbaar door middel van:

- BTW-aangiften over de afgelopen 12 maanden. BTW-verklaring van de Belastingdienst?
- Financiële administratie conform model administratieve bewaarplicht Belastingdienst.

3. De zelfstandige uit zich in het economisch verkeer als zelfstandig ondernemer

Zelfstandig opererend in de markt.

Meetbaar door middel van minimaal 3 van de volgende zaken aantoonbaar te maken:

- Website of professioneel profiel (o.a. LinkedIn).
- Eigen acquisitie-inspanningen (offertes, netwerken).
- Bedrijfslogo / huisstijl.
- Eigen contractvoorwaarden.
- Eigen reclame / marketinguitingen.

4. De zelfstandige heeft een adequate voorziening getroffen tegen het risico van arbeidsongeschiktheid

Zelf voorzien in vangnetten.

Meetbaar door middel van vereist bewijs:

- Polisblad van een lopende arbeidsongeschiktheidsverzekering (AOV) of een inkomensverzekering die minimaal 70% van het gemiddelde netto-inkomen dekt bij volledige arbeidsongeschiktheid, met een wachttijd van maximaal 1 jaar.
- Controleerbaar op naam van de zelfstandige.
- Premiebetalingen aantoonbaar over de afgelopen 12 maanden.
- Polis dient actueel en ononderbroken van kracht te zijn op moment van toetsing.

5. De zelfstandige voorziet in een proportionele bijdrage voor een voorziening tegen inkomensverlies en/of armoedeval bij pensionering.

Zelf voorzien in vangnetten.

Meetbaar door middel van vereist bewijs:

- Overeenkomst of jaaroverzicht pensioenrekening of lijfrenterekening of deelname aan een (vrijwillig) beroeps- of bedrijfspensioenfonds of pensioenverzekering afgesloten op individuele basis.
- Minimumeis pensioeninleg: gemiddeld minimaal 5% van het bruto-ondernemersinkomen wordt jaarlijks gereserveerd of ingelegd ten behoeve van pensioenopbouw (of een andere redelijke norm nader te bepalen door wetgever).
- Aantoonbare stortingen gedurende het lopende of voorgaande kalenderjaar.
- Jaaroverzicht pensioenrekening of fiscale opgave als controleerbaar bewijs.

Vraag 3

Om inzicht hierin te geven, wordt een concreet toetsingsformulier gemaakt voor de werkrelatietoets. Dit formulier kan gebruikt worden door zowel opdrachtgevers als zelfstandigen ter voorbereiding op toetsing of controle. Het doel van het toetsingsformulier is dat wordt getoetst of de samenwerking voldoet aan de vier wettelijke criteria van de Werkrelatietoets conform de Zelfstandigenwet.

Voordelen:

- Het creëert vooraf zekerheid.
- Het voorkomt discussies achteraf.
- Het toont goed werkgeverschap en compliance richting handhaving.
- Het geeft interne rust voor opdrachtgever en zelfstandige.

De opdrachtgever en opdrachtnemer vullen het formulier zelf samen in. Zij zijn zelf verantwoordelijk voor een juiste kwalificatie van de werkrelatie. Dit past bij het uitgangspunt van de wet: vooraf meer duidelijkheid creëren zodat partijen niet in onzekerheid zitten. Bij twijfel of bij afwijkende situaties kan het verstandig zijn om een bindend advies aan te vragen bij de Commissie Beoordeling Toetsingskader Zelfstandigenwet (zoals voorzien in het wetsvoorstel).

Bij toetsing achteraf, zullen Belastingdienst en Inspectie SZW (Arbeidsinspectie) bij controles het toetsingsformulier betrekken, maar toetsen altijd zelfstandig de feitelijke situatie. Zij gebruiken het formulier dus als input bij een controle.

Leg vast in de MvT hoe vaak de werkrelatietoets uitgevoerd moet worden. Bijvoorbeeld:

- Korte opdrachten (< 12 maanden): Bij aanvang van iedere nieuwe opdracht of wijziging in de opdracht. Verplichte toetsing bij het sluiten van elke nieuwe overeenkomst van opdracht.
- Doorlopende opdracht (>12 maanden): Herijking bij langdurige opdrachten (doorlopende opdrachten): jaarlijkse controle. Bij opdrachten die langer dan 12 maanden lopen: minimaal 1 keer per jaar de toets actualiseren. Werkwijze, gezagsverhoudingen of organisatie kunnen in de praktijk namelijk geleidelijk verschuiven (bij langdurige interim opdrachten).
- Wijziging in werkzaamheden. Bij wezenlijke wijziging van de opdracht (andere werkzaamheden, andere opdrachtgever, verandering werkorganisatie). Juridisch gezien kan de kwalificatie van de arbeidsrelatie per opdracht verschillen.
- Ad hoc. Bij externe of interne signalen van wijziging. Voorbeelden zijn een veranderende aansturing of hiërarchische inbedding. Of een verandering in wetgeving of handavingskaders. Of bij signalen vanuit de Belastingdienst / Arbeidsinspectie / accountant. Bij aangekondigde controle of steekproeven altijd actualiseren.

Hieronder volgt de toetsbare invulling van de vier criteria:

1. De vrijheid van organisatie van de werktijd

De zelfstandige bepaalt zelf wanneer hij werkt, hoeveel uren, en wanneer hij verlof opneemt.

Meetbaar:

- Minimaal 90% van de opdrachten bevat geen verplichte werktijden of vaste begin- en eindtijden.
- Verlof wordt door de zelfstandige zelfstandig gepland, zonder voorafgaande goedkeuring van de opdrachtgever. Geen doorbetaling bij ziekte of verlof.
- Planning mag alleen functionele afstemming kennen (bijvoorbeeld deadline oplevering). Houdt rekening met sectoren waar enige afstemming nodig is (bijvoorbeeld openingstijden, vergaderingen).

Toetsperiode: gedurende de gehele opdracht of afgelopen 12 maanden.

2. De vrijheid van organisatie van het werk

De zelfstandige bepaalt zelf de wijze van uitvoering, gebruikte methoden, materialen, en inzet van hulpmiddelen.

Meetbaar:

- In de overeenkomst van opdracht staat géén gedetailleerde instructie over werkmethoden.
 - Minimaal 80% van de opdrachten kent géén concrete aanwijzingen m.b.t. werkwijze, slechts resultaatverplichting.
 - Zelfstandig keuze van leveranciers, hulpmiddelen en eventuele inzet van derden.
- Afspraken over kwaliteitsnormen en eindresultaat mogen bestaan, mits géén sturende aanwijzingen over werkproces.

Ivm veiligheidsoverwegingen, kan een opdrachtgever een laptop ter beschikking stellen aan opdrachtnemer om op de systemen van de opdrachtgever te komen. Hiervoor kan de opdrachtgever een vergoeding rekenen (de opdrachtnemer huurt de laptop dan) of om niet ter beschikking stellen. Dit staat een negatief oordeel op dit punt niet in de weg.

3. De afwezigheid van hiërarchische controle

Geen gezagsverhouding zoals bij werknemers, geen reguliere evaluatiegesprekken of beoordelingen door opdrachtgever.

Meetbaar:

- Geen functionerings- of beoordelingsgesprekken.
 - Geen structurele dagelijkse aansturing, toezicht of controle op aanwezigheid.
 - Slechts projectmatige voortgangsbesprekingen (max. eens per maand).
 - Zelfstandig overleg met opdrachtgever over voortgang en afstemming.
- Evaluaties over geleverde kwaliteit en resultaten (niet over werkinhoud of persoonlijke inzet) zijn acceptabel.

4. De wil van de partijen

Partijen verklaren expliciet dat sprake is van een zelfstandige werkrelatie.

Meetbaar door middel van een schriftelijke overeenkomst waarin staat:

- 'overeenkomst van opdracht' of 'overeenkomst zelfstandig ondernemerschap'.
- Partijen verklaren dat zij bewust niet kiezen voor een arbeidsovereenkomst.
- Partijen verklaren dat zelfstandige risico's, verantwoordelijkheden en vrijheden zijn aanvaard.
- Ondertekening door beide partijen.
- Geen cao of arbeidsvoorwaardenregelingen van toepassing.

Vraag 4

Ja, het is wenselijk om een derde lid op te nemen. Zonder een derde lid blijft het risico bestaan dat de rechter opnieuw terugvalt op de bestaande open normen (holistische toets). Daarmee keert alsnog de rechtsonzekerheid terug die je juist beoogt te reduceren.

Een derde lid kan dienen als vangnetbepaling: helder maken dat bij niet-volledige invulling van de criteria alsnog een resttoetsing plaatsvindt, maar binnen een wettelijk kader dat begrenst hoe zwaar de verschillende factoren wegen. Ook de Hoge Raad heeft meermaals aangegeven dat het aan de wetgever is om duidelijke grenzen te stellen (Deliveroo, Uber).

Dit derde lid zou een beperkt wettelijk kader moeten geven voor een resttoetsing, gebaseerd op duidelijke beoordelingsfactoren. Daarmee ontstaat enerzijds bescherming voor zelfstandigen en anderzijds voldoende ruimte voor rechtspraak bij complexe situaties, zonder terugval in de onvoorspelbare holistische toets van nu.

Hoe zou een dergelijk derde lid (resttoets) er uit kunnen zien?:

Artikel 7:610 BW - derde lid

Indien niet volledig wordt voldaan aan de in het tweede lid genoemde voorwaarden, wordt bij de beoordeling of sprake is van een arbeidsovereenkomst mede acht geslagen op de volgende gezichtspunten:

- a. de feitelijke mate van instructiebevoegdheid en gezagsuitoefening door de opdrachtgever ten aanzien van de wijze waarop het werk wordt verricht;*
- b. de mate waarin de werkzaamheden zijn ingebed in de organisatie van de opdrachtgever en bijdragen aan de kernactiviteiten van diens onderneming of instelling;*
- c. de economische afhankelijkheid van de opdrachtnemer ten opzichte van de opdrachtgever, gemeten over een representatieve periode van twaalf maanden;*
- d. de kenbare bedoeling van partijen bij het aangaan van de overeenkomst, voor zover deze blijkt uit de overeengekomen contractvoorwaarden en de feitelijke uitvoering daarvan;*
- e. overige omstandigheden die, gelet op de aard van de werkzaamheden, relevant zijn voor de beoordeling van de rechtsverhouding tussen partijen.*

Geen van de in dit lid genoemde gezichtspunten is op zichzelf doorslaggevend; de beoordeling geschiedt aan de hand van een weging van alle relevante omstandigheden van het geval in onderlinge samenhang bezien.